

تاریخ شعرای فارسی کومی بوسنی و هرزگوین

نگارش:

دکتر الویر موسیچ

با مقدمه دکتر غلامعلی حداد عادل

سرشناسه	: موسیچ، الویر، ۱۹۷۶ م. Music, Elvir
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ شعرای فارسی‌گوی بوسنی و هرزگوین / نگارش الویر موسیچ
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۲۸۰ ص.
شابک	: ۱ - ۲۴۱ - ۲۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب حاضر با حمایت راینی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بوسنی و هرزگوین به چاپ رسیده است.
موضوع	: شاعران فارسی‌زبان - بوسنی و هرزگوین - فارسی
موضوع	: Poets, Persian- Bosnia and Hercegovina- Persian Language
رده‌بندی کنگر	: PIR ۹۵۷۳
رده‌بندی دیویی	: ۸ فا ۰ / ۹۹۴۹۷۴۰
شماره کتابخانه ملی	: ۷۳۹۸۰۳۰

این کتاب با حمایت راینی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (بوسنی و هرزگوین) به چاپ رسیده است.

تاریخ شعرای فارسی‌گوی بوسنی و هرزگوین

نگارش: دکتر الویر موسیچ

با مقدمه دکتر غلامعلی حداد عادل

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۷۵۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Aravannashr.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست مطالب

مقدمه	۵
دیباجه	۷
فصل اول: حضور زبان فارسی در بوسنی و هرزگوین	۱۵
ورود ادبیات فارسی به بوسنی و هرزگوین و علت پذیرش آن از طرف مردم آن دیار	۱۵
طریقت مولویه در بوسنی و هرزگوین و نقش دراویش در گسترش ادب فارسی	۱۶
رسم تدریس، ترجمه و تشریح مثنوی خواجه در شهرهای دیگر بوسنی و هرزگوین	۲۲
حاج فیض الله افندی حاجی بایریچ مثنوی خواجه، مترجم مثنوی معنوی مولوی	۲۳
محمد بیک کاپتانوویچ	۲۵
صفوت بیک باشاگیچ	۲۹
باشاگیچ و بایراقتارویچ- مترجمان رباعیات خیام	۳۱
ترجمه گلستان	۳۶
صالح تراکو- مترجم گلستان	۳۷
شعر فارسی بر کتیبه‌ها و سنگ‌نوشته‌های ساختمان در بوسنی	۳۸
زبان فارسی در مدارس و مکاتب بوسنی	۴۵
حضور زبان فارسی در میان مردم بوسنی	۴۹
اسامی فارسی در میان مسلمانان بوسنی و هرزگوین	۶۰
فصل دوم: سخنوران فارسی‌گوی بوسنی و هرزگوین	۶۹
مطالعات انجام شده درباره ادبیات بوسنی و هرزگوین به زبان فارسی	۶۹
درآمدی بر تاریخ شعرا و نویسندگان فارسی‌گوی بوسنی و هرزگوین	۷۲
تاثیر ادبیات فارسی بر روند شکل‌گیری ادبیات به ویژه شعر عثمانی	۷۵
تاثیر بزرگان شعر فارسی بر شاعران بوسنیایی در دوره حکومت عثمانی	۷۹
موتیف‌های شعر شاعران بوسنیایی	۸۰

۸۲.....	محمود پاشا عدنی.....
۱۱۵.....	محمد عرشی ینی بازاری.....
۱۱۶.....	حسن کافی آق حصارى.....
۱۱۹.....	ضیایی موستاری.....
۱۳۰.....	نهادی کارا موسی‌زاده.....
۱۳۶.....	احمد سودی بوسنوی.....
۱۴۲.....	درویش پاشا بایزیداغیچ.....
۱۵۰.....	خسرو پاشا.....
۱۵۲.....	حسین لامکانی.....
۱۵۴.....	محمد نرگسی.....
۱۶۰.....	صیوح.....
۱۶۱.....	شیخ عبد الله البوسنوی.....
۱۶۳.....	طالب احمد البوسنوی.....
۱۷۰.....	توگلی دده.....
۱۷۱.....	ذکریا سگری.....
۱۸۰.....	وصلتی علی بیک پاسیچ.....
۱۸۱.....	نابی توزلوی.....
۱۸۴.....	احمد یسری.....
۱۸۵.....	احمد رشدی.....
۱۸۷.....	علی زکی کیمیاگر.....
۱۸۸.....	محمد رشید.....
۱۹۸.....	مصطفی مخلصی.....
۱۹۹.....	فوزی موستاری.....
۲۰۱.....	مقایسه دیباچه بلبستان فوزی و بهارستان جامی.....
۲۰۷.....	احمد خاتم بیلوپولیاک.....
۲۱۲.....	قصیده نوروزیه در ستایش حضرت سلطان محمود خان.....
۲۴۵.....	عبدالله صلاح‌الدین عشاقی البوسنوی.....
۲۵۳.....	مصطفی لدنی بوشنیاک.....
۲۵۳.....	صالح پرواناغیچ.....
۲۵۳.....	محمد شاکر موعداویچ.....
۲۵۴.....	محمد توفیق بوشنیاک.....

۲۵۵.....	فصل سوم: فرهنگ نسخه‌نویسی و نسخ خطی فارسی در بوسنی و هرزگوین.....
۲۵۵.....	نسخ خطی در بوسنی و هرزگوین.....
۲۵۷.....	کتابت نسخ خطی در بوسنی.....
۲۷۳.....	منابع و مآخذ.....

مقدمه

از زمان‌های دور، زبان فارسی همواره میراث‌دار فرهنگ غنی و تمدن شگرف ایرانیان بوده است. تاثیرگذاری تاریخی این زبان شیرین و کارکردهای آن، جایگاه فارسی را فراتر از یک ابزار ارتباطی قابل تفسیر می‌کند. از این منظر، زبان فارسی را می‌توان یک نظام پویا برای تبادل فرهنگ و گفتمان فرهنگی تعبیر نمود که در خلق و تولید ارزش‌ها بی‌دلیل در عرصه‌های علمی، ادبی، هنری، دینی و نظامی نقش آفرینی کرده است و در جای جای جهان امروز حضور و نفوذ دارد به طوری که هر انسان دارای طبع انسانی به خودی خود به آن دل می‌سپرد که اگر چنین نبود هزاران ایران‌شناس و ایران‌بوس در غرب ایرانی دل و عمر بر سر شناخت و فهم آثار جاودان ادب فارسی نمی‌گذاشتند.

ایران‌شناسی و زبان و ادبیات فارسی به نیتی و هرزگوین، سنت دیرینه‌ای دارد، بیش از ۵۵۰ سال است که شعر فارسی خوانده می‌شود و شاعران و نویسندگان بزرگی در این کشور هستند که به فارسی شعر می‌نویسند و تحت تاثیر شاعران بزرگ فارسی قلم می‌زدند.

این نکته غیرقابل چشم‌پوشی است که همیشه در بوسه علاقه خاصی به فرهنگ ایرانی و به خصوص ادبیات کلاسیک فارسی وجود داشته و خواهد داشت و تفاوت بوسنی با کل اروپا در همین نکته است:

اول اینکه؛ اسلام، عرفان ایرانی و زبان فارسی در بوسنی به هم در آمیختند. به همین دلیل طریقت‌های صوفی مهمترین منبع نشر زبان و ادب فارسی بوده‌اند. از میان ۲۲۰ شاعر طریقت مولویه که مهمترین جریان عرفانی در سراسر قلمرو عثمانی بوده است ۲۵ نفر یعنی ۱۰ درصد آنان بوسنیایی بوده‌اند که رقم قابل توجهی است.

علاوه بر آن، ادبیات فارسی از قرون گذشته در محافل اشرافی و طبقات تحصیل کرده بوسنی رواج داشته و حتی آنانکه به زبان فارسی مسلط نبودند با

گلستان سعدی؛ بهارستان جامی؛ مثنوی و حافظ آشنایی داشتند. همچنین، زبان فارسی در رشديه‌ها (مدارس ابتدایی) شهرهای مهم بوسنی از سال ۱۸۶۰ میلادی تدریس و همزمان گلستان و بهارستان و مثنوی نیز خوانده می‌شده است.

دوم اینکه؛ نخستین انجمن یا کلوپ زبان فارسی توسط شیخ عارف صدقی ارزرومی در حدود سال ۱۸۷۰ در بوسنی تاسیس می‌شود. در این انجمن همه اعضا باید به زبان فارسی سخن می‌گفتند و اگر کسی به زبان دیگری سخن می‌گفت جریمه می‌شد و در صندوق مشترک انجمن صرف امور رفاهی و تفریحی اعضا می‌شد. این انجمن ۵۰ عضو داشته است.

سوم اینکه؛ شیخ فوزی موسستانی مشهورترین شاعر فارسی‌گوی بوسنی کتاب بلبستان را به تقلید از گلستان سعدی می‌نگارد و این اثر اکنون تنها دیوان پارسی به جا مانده از یک شعر به بیایی است.

امروزه بیش از هر اثر دیگر؛ مینه ادبیات فارسی عمده‌تاً توسط مترجمان بوسنیایی به آن زبان ترجمه شده است. مانند: منطق الطیر؛ گلستان؛ مثنوی؛ تمهیدات عین‌القضات؛ اسرار التوحید؛ دیوان حافظ؛ گلشن راز؛ تذکرة الاولیاء؛ پندنامه عطار؛ بهارستان جامی؛ بلبستان فوزی و ...

در حال حاضر رشته زبان و ادبیات فارسی خود دارای دیپارتمانی مستقل است و به عنوان یک رشته تحصیلی در دانشکده فاسفه دانشگاه سارایوو تدریس می‌شود و دانشجویان مشتاق بسیاری در حال حاضر در این دانشگاه و مراکز دیگر آموزش زبان فارسی در بوسنی، مشغول فراگیری هستند.

کتاب پیش رو تلاشی است برای معرفی حضور زبان ادبیات ارزشمند فارسی در کشور بوسنی و فرصتی است برای همه علاقه‌مندان به زبان مولانا، سعدی، حافظ و دیگر مفاخر ایران زمین تا با ریشه‌های این زبان شیرین در بوسنی و تاثیر آن بیشتر آشنا شوند.

وظیفه خود می‌دانم از آقای دکتر الویر موسیچ که کتاب حاضر را با دقت نظر ویژه به نگارش درآورده و از تلاش‌های ایشان در راستای معرفی عمیق‌تر زبان فارسی در کشور بوسنی سپاسگزاری کنم.

غلامعلی حداد عادل